

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Collegium Universi Juris Canonici

Engel, Ludwig
Salisburgi, 1693

21. De Sortilegiis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61596](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61596)

falsam in iudicio scienter proferunt, qui falsam monetam dolose colligunt, & expendunt, &c. Et hi quoque imprimis ad restitutionem damni dati tenentur, & deinde pro gravitate & qualitate delicti vel poena ordinaria falsi vel arbitraria puniuntur, l. Cornel. d. 9. §. 2. & l. falsi. 13. §. 1. & l. ult. ff. Ad l. Cornel. de falsis. Constitut. Carol. d. loc.

18. Circa usum & expensionem Monetæ falsæ etiam illud hic adnotari potest, quod tamen si quis ex errore & deceptus falsam monetam acceperit, eadem tamen alios decipere non potest, sed regressum suum tantum contra eos, à quibus accepit, querere debet: novum enim peccatum contraheret alios innocentes decipiendo, quod utique non licet. Imò licet bona fide falsam monetam in alios expendere, ad restitutionem tenebitur ex iustitia commutativa, ex qua omne damnus compensandum est, sicuti cum communi docet Silvester verbo. Fa. sarius. n. 8. Mol. de Just. & iure tract. 2. tom. 3. disp. 170. in fine.

TITULUS XXI. De Sortilegiis.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Sortilegium proprie?
2. Sortes alia divinatorie, alia consultorie, alia divinatorie.
3. Sortes divinatorie intra & extra iudicium sunt licite.
4. Consultorie sortis, etsi aliquando licite, ordinariè tamen non sunt usurpanda.
5. In causis beneficiis & electivis specialiter reprobantur, & quare?
6. In lre beneficiis admitti aliquando possunt.
7. Divinatorie sortis sunt omnino illicite.

Quamvis Sortilegium proprie significet observationem fortuiti alicujus casus, juxta cujus eventum aliqua actio influat, ut, vel occultum cognoscitur, aut futu-

rum prædicatur, generalius tamen sub nomine Sortilegii & rubrica hujus Tituli quæcunque Divinationes, superstitiones, & magiæ intelliguntur, ideò quando & qualiter in singulis istis peccetur, breviter discutiemus.

§. I. De Sortibus.

Sortes communiter dividuntur à DD. in duas species, quòd alia sint divinatorie, alia consultorie, alia divinatorie.

Divinatorie sortis, eaque licite, & Jure approbata dicuntur, per quas res vel jus aliquod inter plures dividitur, vel litigium dirimitur, ut si pluribus optio rei legata relicta sit, & illi inter se in eligendo discordent. l. ult. Cod. Communia de legatis. si inter plures cohæredes patrimonium defuncti & bona hereditaria sorte dividantur. l. 2. Coa. Quando & quibus quartapars debetur &c. & aliis casibus, quos refert Gottofred. in suis notis ad d. l. ult. Ipsa quoque iudiciales controversiæ quandoque sorte dirimi possunt, si uterque litigans in sortitionem consentiat, est enim tunc species quædam compositionis, vel transactionis, sicut Proverb. 18. v. 18. legitur; contradictiones comprimit fors, & inter potentes quoque dirjudicat. Sic etiam usus præsertim bellicus obtinuit, ut plures rei mortis inter se sortem mittere permittantur, quis solus ex omnibus supplicium ferre debeat, prout notavit Less. de Just. & iure. lib. 2. c. 43. n. 58. & Divus August. scripsit quibusdam, cum civitas esset obsessa, & dubitaretur, quinam de Clero deberent exire, & quinam remanere, sorte rem decidendam esse, teste Gloss. in causa 26. q. 2. in principio.

Consultorie sortis sunt, in quibus occultæ veritatis manifestatio, aut consilii alicujus directio à Deo imploratur: ita enim pec-

catum Achor, qui de Anathemate furtim furripuit, propter quod populus Israëliticus in bello casus fuit, forte deprehensus est, *Josue 7.* ita Samuel in electione Saulis misit sortes in univēras tribus Israël. *1. Reg. 10.* ita omiſſis aliis exemplis, quæ referuntur à Gratiano *causâ 26. q. 2.* Matthias à Divo Petro per sortem in Apostolatam assumptus est. *Actor 1.* hinc etiam dictum illud *Proverbi Salomonis, c. 16. v. ult. Sortes mittuntur in sinum, sed à Domino temperantur.*

Verum hæc exempla non sunt de facili & sine necessitate & reverentia, & fufis prius ad Deum precibus imitanda, quia censetur facta ex speciali instinctu Spiritus S. & si falsim temerè fiant, per ea Deus tentari videtur. *Novi Matthei exemplo,* inquit Venerab. Beda relatus in *c. 4. de causa 26. quest. 2. indifferenter sortibus credendum est, cum singulorum privilegia legem communem facere non possint. Si qui tamen necessitate aliqua compulsi Deum putant exemplo Apostolorum sortibus consulendum, videant hoc ipsos Apostolos non nisi collecto fratrum cœtu & precibus ad Deum fufis egisse.* Quare etiam hodie de Jure Canonico in *c. ult. h. t. electiones Prælatorum,* quæ sortibus fiunt, improbantur, easque ipſo jure nullas esse tanquam non observatâ formâ *cap. quia propter. 42. de Elect.* celebratas, rectè docet Zoëhus. *t. n. 5.*

Quamvis porro in aliis profanis causis per sortem aliquando sopiri possit, in causis tamen beneficialibus & electivis sortes intervenire non debent: fieret enim tunc electio vel provisio per sortes, & daretur vitiosus ingressus ad beneficium, cum regulariter aliter quàm per institutionem *Canonicam* beneficium Ecclesiasticum obtineri nequeat, juxta *Reg. 1. f. in 6.* Attamen si consensus ordinarii collatoris & rationabilis causa accedat, aliquando etiam licet be-

neficalem posse per sortes (sicut per aliam transactionem & compositionem arg. *cap. 21. de Præbendis.*) dirimi, non improbitate exstimat Suarez. *de Relig. tom. 1. tit. 1. de Superstitiis. c. 12. n. 12.*

Divinatoria sortes dicuntur, quibus tentis veritatis manifestatio, vel conſilio directio non à DEO, consequenter expressè vel implicite à damone petitur, sed superstitiosa & peccaminosa sunt. Imò cautius ad tale sortilegium sacra scriptura, vel à sacri libri adhibeantur, ut si v. g. ex occasione quorundam verticulorum & Scriptura unâ cum alijs signis adjunctis inquiratur de furto, vel alio delicto hominis &c. multo minus illicitum, & sub poenâ interese excommunicationis damnatum est in *cap. 9. causa 26. q. 3. & c. 1. extra h. t.* tunc enim scripturarum applicatio à SS. Patribus vana & temeraria reputatur, proinde Deus per eam non facit revelationem vel miraculum, sed potius diabolus, qui gaudet peccato hominum in contemptum SS. Scripturarum, & transformans se in angelum lucis, teste Apostolo *2. ad Corinth. 11.* sub ficta pietate decipit, & ad hanc desperationem non curat etiam sacra Scriptura, ut dicitur exemplum habetur in Evangelio *Matth. 4.* ubi demon tentando Christum in templo, allegavit illum verticulum *psalmi 118. quia Angelis suis mandavit de te.*

Sunt autem præter sortilegia divinatoria plures aliæ superstitiones, & divinationes, de quibus adhuc alia dicenda.

§. II.

De Superstitione & Divinatione

8. Superstitio quid sit & quomodo committatur
9. Quid sit divinatio
10. Fit dupliciter, pacto expresso, vel implicite à damone.
11. Quinam Mathematicorum nomine divinationem Jure Civili

ENGEL

12. Quale predictio ex astris admitti possit?
 13. Divinationes illicitae damnantur specialiter per motum propitius Sixti V.
 14. Datur quaedam chiromantia, seu physiognomia naturalis & non prohibita, quae tamen & ipsa est fallibilis.
 15. Quenam observationes somniorum sint licitae?
 16. Pene Juris divinatoribus irrogatae non extenduntur ad vanos observatores somniorum &c. sine pacto demoniaco.

Quamvis in largiori & generica significatione omnis divinatio, vana observatio, ac etiam magica superstitio appellari soleat, proprie tamen loquendo *superstitio* est vitium oppositum religioni, & significat cultum Dei falsum, quae fallitas duobus modis contingit, vel ex parte objecti, adorando falsum Deum, vel creaturam pro Deo, quod est peccatum gravissimum idololatriae; vel ex parte modi, siquidem verus Deus colatur, sed alio modo, quam ab Ecclesia approbato, aut tali, qui ad ejus honorem vel spiritus devotionem non faciat, sed potius inanis & vanus sit, ut si quis ritibus & ceremoniis Judaicis Deum colat: nam tunc significatio cultus discordat à re significata: erant enim ceremoniae veteris testamenti praefiguratio Christi adventuri, quo adventu expirabant, nisi quod aliqua ex certa & rationabili causa etiam in novo testamento à summis Pontificibus receptae sint. *c. un. de Purificatione post partum.* Item si quis in Oratione aut Missa certum numerum, colorem, aut situm candelarum pro certo aliquo effectu obtinendo adhibeat. Quod etiam insinuat & reprobat in Trid. *sess. 22. in decreto de observandis in Missa.* vel si quis velit dici Missam à Sacerdote, qui vocatur Joannes, ut inquit Nav. *in Manuali c. 11. n. 24.* vel si, quod alicubi in pagis apud rudem plebem usitatum est, ut sanctam Crucifixi vel aliam imaginem certis diebus butyro desinant, quae omnia & his similia à Parochis & Ordinatis lo-

corum tanquam superstitiosa prohibenda esse, jubet Concil. Trid. *d. loco.*

Divinatio hoc loco dicitur significatio occultorum ex pacto cum damone; dicta enim est divinatio quasi divinitatis emulatio, & divini appellabantur, qui divinitate se plenos simulabant & alluta quadam fraudulentia hominibus futura conjectabant, ait Divus August. *in c. 1. causa. 26. q. 3.* ubi etiam varia divinationum & divinatorum genera, ut incantatores, ariolos, aruspices, augures, &c. commemorat & describit, & de his est textus Sacrae Scripturae *Levitic. 19. v. 31. non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid sciscitemini.*

Porro pactum divinationis cum damone aliquando est expressum, quando homo per expressam seu explicitam voluntatem aliquid à damone scire desiderat; aliquando est implicitum, quando pro cognitione rerum occultarum signum aliquod vanum adhibetur, vel inspicitur. Quale signum, cum ex se non habeat potestatem à Deo vel natura, id, quod desideratur, significandi, neque boni Angeli aliquid hominibus revelent absque Dei voluntate & jussu, sequitur, quod ab alia substantia intelligente, videlicet à damone talis significatio implicite, sive ipso opere petatur. Qualiter verò daemones, quamvis per lapsum perdidissent gratiam, retinuerint tamen virtutem sibi concreatam, mira in his naturalibus, in quantum Deus non prohibet, operandi & cognoscendi, eleganter & prolixè declarat D. Aug. *in d. 93. c. 2. & in c. nec mirum. 14. ead. causa. 26. q. 5.*

Divinatoribus quoque annumerantur Mathematici in toto *tit. Cod. de Mathematicis & Mathematicis.* Verum hoc nomen non est accipiendum de illis, qui honestas & utiles Matheseos disciplinas docent, sed de illis, qui Astrologiam judicariam sive di-

vina-

vinatoriam exercent, qui scilicet ex astro-
rum inspectione augurantur, & particula-
res fortuitos eventus, vel à libero arbitrio
pendentes prædicunt, vel præteritos aut
præsentis occultos effectus denuntiant, v.g.
Titium esse vel futurum homicidam aut fu-
rem, matrimonium contracturum &c. No-
tante autem dicitur, *si talia prædicant,*
quæ à fortuito eventu, vel libero homi-
nis arbitrio dependent: quia si hæc omnia
tribuerentur altris, tolleretur libertas arbi-
trii, quod hæreticum foret affirmare. Cæ-
terùm verò si ex astrorum inspectione præ-
dicantur ea, quæ magis tanquam effectus natu-
rales ab influxu siderum dependent, ut
anni fertilitas, tempestates, morbi, morbo-
rum curationes, & his similia, non erit di-
vinatio illicita censenda, sicut hac de re ex-
tat *Motus proprius* Sixti V. quem refert
Quaranta in Summa Bullar. verb. Astro-
logia iudiciaria. ubi etiam in specie dam-
nantur facientes iudicia & natiuitates homi-
num, qui olim genethliaci vel horoscopici
dicebantur, teste Augult. *cit. loc.* quibus de
futuris contingentibus, fortuitisque casibus
aut actionibus ex humanâ voluntate pen-
dentibus aliquid eventurum affirmare au-
dent, etiam si protestentur, id se non certò
affirmare. Inter alias quoque divinationum
species in eodem motu proprio reprobat
Chirromantia, per quam ex inspectione manuum
fortuiti & liberi eventus prædicuntur.

14 Est tamen etiam *Chirromantia* & *Pi-
gnomia* naturalis non prohibita, per quam
ex inspectione membrorum & lineamentis
corporum conjectura aliqua fieri potest de
hominis complexionem, ingenio, propensi-
one quoad morbos & mores, quamvis circa
mores talis conjectura sit admodum fallibi-
lis, cum educatio hominis, societas, regi-
men vitæ & rationis multa contra naturalem
inclinationem mutare soleant: *sub homine*

enim est appetitus (v. g. *esse demer-*
bitur illi. *Genesis 4.* & quod si subinde illi
positio unius membri malum indicat, per
dispositionem alterius membri in eodem
corpore corrigitur. Propterea qui *Pi-
gnomia* majorem, quam par est, fidem ad-
hibent, frequenter peccatum temerarij iu-
dicii incurrunt.

Aliud genus *divinationis* est, quod fit
sine pacto dæmoniaco, & dicitur rana obser-
vatio, cum ex aliquo casuali eventu v. g. ex
offensione pedis, lternutatione, competens
de futuro contingenti sumitur.

Quò etiam referri potest observatio som-
niorum, licet enim aliquando Deus non
sanctus, vel etiam alijs ad finem aliquem spe-
cialem per somnium aliquid revelet, tunc
exempla habentur de Josepho *Genes. 41.* &
de Sancto Josepho & Magis, *Matth. 2.* &
de quo non potest dari certa regula, sed est
materiâ somni, & ad quem finem tendat
ac qualitatibus somniantis, aliisque circum-
stantiis interpretatio est faciendâ à virtus
bis, & in hoc genere somniorum per specia-
lem Dei gratiam exercitatis. Ordinare ho-
men ex ipsis SS. Literis somniorum obser-
vatio prohibita est, ut *Leviticus 19. 26.* &
Deuteronom. 18. v. 10. & *Ecclesi. 34.* nisi
aliquando in ordine ad colligendam dispo-
sitionem corporis somnia præterita à Medi-
cis observari possint, quia juxta abundantiam
humoris cholericis, phlegmaticis, melancholicis,
aut sanguineis diversâ somnia
homine causantur.

Etsi verò pena Juris contra divinationem
& magos constituta (de quibus paulò
dicemus) non videantur intelligende
vanitates sine pacto dæmoniaco
interim istæ observationes ex genere
sunt peccatum mortale, juxta illud *Pro-*
30. v. 7. *Odisti observantes vanitates
per vacui.* & tunc præsertim etiam in

externo saltem arbitrariè puniri possunt, si cum scandalo aliorum propalentur & doceantur. Excusat tamen aliquando à mortali ignorantia vel simplicitas, item quòd aliquis non certam fidem, sed formidinem tantum exinde concipiat.

S. III.
De Magia.

SUMMARIÀ.

17. Quomodo differat Magia à Divinatione.
18. Pœne Magie & magorum, tam de Jure Canonico, quam Civili.

Sicut per divinationem petitur à demone rei occulte cognitio, ita per *magiam* aliquid operis effectio. Quare utrumque peccatum eandem fermè malitiam & deformitatem habet, scilicet societatem expressam vel tacitam cum demone, & quæ de divinatione ejusque pacto dicta sunt, etiam ad magiam accommodari possunt, ita ut illa quoque suspecta & tanquam superstitiosa ac magica censeri debeant, quæ speciem pietatis habent, si aliqua admisceantur vana & inutilia ad cultum Dei non pertinentia, v. g. quòd sacra verba debeant dici ad aures juveni regi, quòd signum Crucis debeat formari cum chara terribus ignotis, alligari tribus junculis &c. quidquid enim præter Ecclesiæ consuetudinè adhibetur ad operationem aliquam securitatem, quod naturalem vim non habet talem operationem efficiendi, ad magiam superstitiosam pertinet, sicut post D. Thomam. 2. 2. q. 96. a. 2. & 4. pro regulâ tradunt communiter DD. Catholici, & præ cæteris videri poterit Delrio in *speciali tract. disquisitionum magicarum*.

Pœnæ magorum & divinatorum, eorumque, qui libros de tali materiâ tractantes edunt, vel legunt, de Jure Canonico sunt censura Ecclesiastica, item incarcerationes, aliæque similes arbitrio Episcopi pro quali-

tate delicti infligendæ, prout habetur in citato *Motu proprio* Sixti V. juncto *c. si quis Episcopus. s. cum seqq. causa. 26. q. 5. & c. 2. h. t.* De Jure Civili pœna gladii constituta est in *l. 5. Cod. de Maleficis*, ex Constitutionibus verò Caroli V. qui per magiam aliis damna inferunt, igne cremari, qui autem sine damno magiam exercent, arbitrariè puniri jubentur.

TITULUS XXII.

De Collusione detegenda.

Collusio hoc loco dicitur, quando accusator, & reus inter se tacite conveniunt, quòd à persecutione criminis in judicium delati desistere velint; qui tamen *collusione* vel conventionè non obstante mandatur in *h. t.* ut Judex ex officio in crimina inquireat, eademque puniat.

Hæc pertinent ea, quæ de Prævaricatoribus & Tergiversatoribus in Jure Civili ff. *Ad Senatuf. Turpil.* traduntur, & nos *suprà Tit. 2.* attigimus.

TITULUS XXIII.

De Delictis puerorum.

1. Pueris & quandoque etiam minorennibus mitigatur pœna delicti.
2. Quibus concurrentibus minoribus pœna mitigentur?

Quamvis pueri doli capaces, & postquam ad annos discretionis pervenerunt, in furtis, perjuriis, aliisque delinquere possint, semper tamen in puniendis eorum delictis pœna mitiganda esse dicitur in *c. 1. & 2. h. t. & c. ult. de Sentent. excommunicat.* idque non tantum in pueris, sed etiam adolescentioribus & minorennibus, qui necdum sunt viginti quinque

000 000

anno.